

Ketyeg az adósságbomba!

"Ostoba bankárok adtak hitelt korrup
és hasonlóan ostoba kormányoknak"

Kenneth Galbraith

1 200 milliárd dollárra rúg a harmadik világ adósságállománya. Ebbe a harmadik világba beleértem a volt "szocialista tábor" is, és ezzel a megnevezés idejétmúltságára hívnám föl a figyelmet. Régen, de azért nem túl régen, hárompólusú volt a világ:

1. Fejlett nyugati országok, vagyis az OECD 24 állama,
2. "Közepesen fejlett" szocialista országok,
3. Fejlődő országok.

Ma már ez a hármas felállás megszűnt, a középső régió egyértelműen lecsúszott a harmadikba, miközben e harmadik térség egyes országai és országcsoportjai gyors ütemben kapaszkodnak föl a fejlettek vonatára. (ASEAN-országok, ázsiai "kis tigrisek".)

A bruttó adósságállományt tekintve kiugrik két nagy ország, Mexikó kb. 130 milliárd és Brazília kb. 120 milliárd dollárnyi adóssággal, azonban egy főre vetítve Magyarország vezet kb. 2095 dollárral. Hivatalos dollár-forint árfolyamon számolva minden magyarra, csecsszopótól az aggastyánig kb. 170 000 forint adósság jut.

Több milliárd ember számára iszonyatos terhet jelent az az 1.2 billió dollár.

Az adósságválság ma már kezelhetetlen, és a két világrendszer szembenállásának letűntével az egyes számú globális problémává lépett elő, mégpedig a termonukleáris háború veszélyének és a

fegyverkezésnek a helyébe, megelőzve az élelmiszerválságot, a nyersanyag- és energiaválság, sőt a környezetpusztulás is levezethető ma már az adósságválság okozataként, legalábbis jelentős részben.

Egy sor afrikai, ázsiai ország ma az állami költségvetésének több mint felét kamatfizetésre és részlettörlesztésre költi. Ha ez a pénz megmaradna nekik, kezelni tudnák az elviselhetőség határán belül a népességrobbanást, az éhínséget, nem kényszerülnének rá a környezet kirablására, stb.

1. Kiáltó ellentmondások

A Világbank ma több tőkét von ki a "harmadik" világból kamatfizetés és törlesztés formájában, mint amennyit oda beinvestált új hitelként. Miközben Nyugaton milliárdos rekordokat dönt évről évre a fogyasztó tabletták forgalma, aközben hasonló nagyságrendű pénz áramlik oda azokból az országokból, ahol gyermekek százezrei halnak éhen. A fejlett világ fogyasztó tablettákra költi az éhezők pénzét. A kelet-nyugati konfliktus helyébe az Észak-Dél konfliktus lépett, mégpedig úgy, hogy a Kelet a Dél része lett közben.

Igaza van Kenneth Galbraithnak abban, hogy ezt az irdatlan hitelmennyiséget nagyrészt korrupst katonai junták, valamint hasonlóan korrupst kommunista rezsimek vették föl, elherdálták, értelmetlen és gyakran környezetromboló presztízsberruházásokra költötték, most pedig a tönkretett országok népei nyögik a terheket.

Mégis úgy gondolom, hogy nem a morál, hanem a gazdasági racionalitás oldaláról kell megközelítenünk a kérdést. Azzal is tökéletesen egyetértek, hogy a mindenkori magyar kormányoknak továbbra is kínosan kell ügyelniük a hitelképesség megőrzésére, a pontos törlesztésre, a nemzetközi pénzvilág bizalmának megtartására.

Itt legfeljebb azt lehet bírálni, hogy a magyar kormány láthatóan újra az eladósodás útjára lép, félve a társadalmi feszültségek felvállalásától, valamint nyilván választási megfontolásokból.

2. Egy új Marshall-terv

A II. világháború után Marshall tábornok, amerikai külügy- és védelmi miniszter nevével fémjelezve útjára indult Európa és Japán szanálásának, illetve újjáépítésének terve. Az USA elengedte a békeszerződésben kikötött jóvátétel jelentős részét a veszteseknek, illetve a lend-lease treaty (kölcsonbérleti szerződés) értelmében nyújtott hitel visszafizetését a szövetségeseeknek.

Ezen felül további árusegélyt nyújtott, mégpedig az Európában és Ázsiában felhalmozott készletekből. Nem szállította haza a vasúti szerelvényeket, teherautókat, dzsipeket, ruházatot, élelmiszer-készleteket, megtakarítva így a szállítási költségeket, hanem átadta azokat. Sőt, jelentős otthoni készleteket is átszállított még az óceánon, kiürítve saját raktárait.

Összesen kb. 14 milliárd (akkori!) dollár értékben nyújtott ilyen árusegélyt.

Ne feledjük el, hogy ezek a polgári termelésben és életben ugyan használható, de felesleges készletek voltak, melyek otthoni értékesítése lenyomta volna a belföldi árakat és túltermelési válságot idézett volna elő. A hazatérő katonák jelentős része munkanélkülivé vált volna. Az USA tehát egy túltermelési válságot került el a Marshall-segély révén.

A másik oldalon jelentősen meg lehetett gyorsítani a talpraállást, a helyreállítást. Hamarosan tehát jelentős vásárlóerő jelent meg az amerikai fogyasztási cikkek és beruházási javak számára. Japán és Nyugat-Európa több százmilliós piaca nyílt meg az USA vállalkozói

előtt, ami a háború alatt felduzzadt termelési kapacitás kihasználása és piaci realizálása szempontjából is döntőnek bizonyult.

A Marshall-terv nagy tanulsága, hogy a piacok helyreállítása többet nyom a latban, mint az érte hozott pillanatnyi áldozat, hosszabb távon. Sőt, a fizetőképes kereslet kialakítása már rövid távon is, azonnal kifejti kedvező gazdasági hatását.

Egy új, globális Marshall-terv kellene, melynek eszközei a következők:

1. Le kell írni az 1,2 billió dollárnyi adósságállományt, lélegzethez juttatva ezt a régiót.
2. A Nyugat fölös készleteit és kapacitásait a legszegényebb országok rendelkezésére kell bocsátani a legakutabb problémák kezelésére, gondolok itt főként az élelmiszerfeleslegekre és az éhezőkre.
3. Megfelelő tőkeexporttal föl kell lendíteni a fejlődő országok gazdaságát, infrastruktúráját, kizárólag üzleti alapon.
4. Meg kell kezdeni az új világgazdasági rendet, melynek lényege a fejlődő országok bevonása a hatékony nemzetközi munkamegosztásba. A fejlett régióknak le kell építenie bizonyos termelő kapacitásait, melyeket a fejlődők olcsóbban tudnának működtetni. Példa erre a cukortermelés. A trópusokon cukornádból 5-öd, 6-od annyi költséggel elő lehet állítani a fehér kristályt, mint a mérsékelt égövön cukorrépából.

E négy pont teljesítése megoldaná a "harmadik" világ szanálását, új vágányra állítaná a világgazdaságot.

3. Amit nyerne a Nyugat

Egyik napról a másikra egy minden eddiginél hatalmasabb fogyasztási cikk- és termelőeszköz piac nyílna meg a fejlett országok számára. Ha a fejlődő országok nem a kamatok törlesztésére fordítanak exportbevételeiket, akkor növekedne a gazdaság, beruházási eszközöket tudnának vásárolni, illetve a képződő személyes jövedelmek fizetőképes kereslet formájában jelennének meg, éppen a Nyugat fölös készletei és termelő kapacitásai számára. Például az élelmiszerfeleslegek piaci realizálása megoldódna.

Ugyanakkor a fejlődő országok bővülő gazdasága kitermelné azokat az árukat és szolgáltatásokat, amelyek fizetőeszközként szolgálhatnak, vagyis nem merülne föl az újabb eladósodás veszélye.

Gondoljuk meg, ha több százmillió, vagy lehet hogy több milliárd rosszul táplált, rosszul öltözött ember csak meg tudna venni naponta egy konzervet, évente egy pár cipőt, egy ruhát, milyen óriási piacbővülést jelentene ez globális méretekben! Bekövetkezne ugyanaz, ami egyszer végbement a II. világháború után, csak most nagyságrendekkel nagyobb méretekben. Akkor három évtizedes fellendülés vette kezdetét azáltal, hogy megfelelő gazdasági injekcióval sikerült helyreállítani 300 millió ember fizetőképességét. Most több milliárd ember fizetőképességét kellene megteremtteni egy egyszeri akcióval. Valószínűleg a jövő század közepéig, de lehet hogy végéig megoldódna a piacprobléma, a világ gazdaság lokomotívja erőteljes tempóban roboghatna előre. Márpedig ez a lokomotív nagyon is prüszköl, kifulladásban van, és éppen a realizálási korlátok terhe miatt.

Mindez elvezetne a nagy globálproblémák mindegyikének megoldásához, vagyis a népességrobbanást meg lehetne állítani, az éhséget egyszer s mindenkorra föl lehetne számolni, véget lehetne

vetni az őserdők irtásának, felégetésének, a talajok sivatagosodásának, a természeti erőforrások kirablásának.

Egyben megszűnne az Észak-Dél közötti súlyos ellentét, világméretben tompulnának a társadalmi konfliktusok és persze a nemzetek, országok közötti súrlódások is. Tovább lehetne csökkenteni a fegyverkezésre fordított kiadásokat, jelentős további erőforrásokat szabadítva föl hasznosabb célokra. A pozitív hatások tehát összeadódnának, kumulálódnának.

4. Mit veszítene a Nyugat?

Elveszítene 1,2 billió dollárnyi olyan kintlevőséget, amelyet úgy sem lesz képes sohasem behajtani. Amit ténylegesen veszítene, az kb. 100-120 milliárd dollár bevétel évente kamatok és törlesztőrészek formájában. Ne felejtjük el, hogy ennek sokszorosát veszíti el ma a fejlett világ a fizetőképes piac hiányában, a saját munkanélküli millióinak fizetett segély formájában, eladhatatlan készletek finanszírozása útján (gondolok itt főként az agrártermék-feleslegekre), illetve a fejlődő országoknak ténylegesen nyújtott segélyek és a perifériák katonai konfliktusainak költséges kezelése útján.

Hangsúlyozom tehát, hogy itt szó sincs 1,2 billió dollár elvesztéséről, mert egyrészt ez már elveszett, hiszen behajthatatlan, másrészt az az igazság, hogy a fejlődő országok a ténylegesen felvett hitelek már sokszorosán visszafizették. Ugyanis ennek az összegnek a döntő része egyszerű kamatnövekmény., Új és új rövidlejáratú hitellel kell megfinanszírozni a régebbi hitelek kamatait. Vagyis az 1,2 billió dollárt nem úgy kell tekinteni, hogy a "harmadik" világ ennyit vett föl. Ha ezt az óriási összeget ma mind visszafizetné ez a régió, a hirtelen a Nyugatra zúduló pénzmennyiség hatalmas inflációs lavinát indítana el, ugyanis nincs mögötte tényleges gazdasági teljesítmény. Emellett óriási hiteltúlkínálat lépne föl, a kamatláb véstesen esne, bankok egész sora menne csődbe, magával rántva a többi gazdasági

szférát is. Vagyis ennek az adósságállománynak a tényleges behajtása soha nem látott globális gazdasági összeomláshoz vezetne, ami ugyanúgy érintené Északot, mint a Délt. Senkinek nem érdeke tehát ennek az adósságnak a tényleges behajtása, ez ugyanis fedezetlen hitelpénz.

Egyszerűen közönséges bankóprés pénznek kell tekinteni, amit jobb elégetni, mint a gazdaságba kiáramoltatni.

5. Az exportkényszer szorításában

A Szahel-övezet országai évről évre gyapotkiviteli rekordokat döntögettek éppen akkor, amikor a legnagyobb éhínség pusztította a lakosságot. A fejlődő országok költségvetésének 50-70 százaléka megy el hiteltörlesztésre, ezért hatalmas exportkényszer nehezedik rájuk. Élelmiszer helyett tehát exportra szánt élvezeti cikkeket, dohányt, banánt, kakaót, kávé, stb., valamint ipari nyersanyagokat, mint amilyen a gyapot, a szizál, az indigó, stb. termelnek. Ráadásul ezek az ültetvények többnyire nagy multinacionális monopóliumok birtokában vannak, gondoljunk csak Közép-Amerika banán diktatúráira! Igaz, a banándiktatúrák lassan letűnnek politikai értelemben, mert a Nyugat már ejtette a diktátorokat, és parlamenti demokráciák jönnek létre mindenütt, a gazdasági erőviszonyok azonban nem sokat változtak. Így azután a kormányok a haszon kisebb részét látják, a nagyobbik része bizony külföldre vándorol.

Nemcsak a mezőgazdaságban ez a helyzet. A fejlődő országok kénytelenek az erőforrások nagy részét a kitermelőiparban lekötni, miközben ezen kapacitások is nagyrészt a multik kezében vannak. Alacsony feldolgozottsági fokú termékek erőltetett kitermelése, alacsony jövedelem, ami rögtön ki is folyik adósságszolgálat formájában.

Ördögi körök ezek, amelyeket meg kellene törni, és a megtörésük egyedüli lehetséges módja az adósságok leírása. Minden egyéb csak pótcselekvés, mese.

Félreértés ne essék, nem a külföldi tőkének a "harmadik" világban való jelenléte ellen vagyok, ellenkezőleg. De látni kell, hogy a külföldi tőke nem a megfelelő ágazatokba, tehát nem a feldolgozó iparba áramlik, hanem a konzervatív kitermelőiparba.

6. Ki finanszírozta a fejlődést?

Dr. Sántha Attila¹ az alábbi sémát vázolta föl a II. világháború utáni fejlődés globális modelljeként.

Ez a fejlődési modell az olcsó energiára és nyersanyagra épült, s főként az új energiahordozókra, mint a kőolaj, a földgáz. Input oldalról tehát biztosítva volt a minden eddiginél nagyobb tömegtermelés kibontakozása. Az infrastruktúra, a közlekedés olajra alapozott fejlődése lehetővé tette a perifériák bevonását a piacgazdaságba, nyersanyag- és energiahordozó készleteik kiaknázását. Hozzá kell tenni, hogy a perifériák egyben olcsó munkaerőt is szolgáltatottak ehhez óriási tömegben.

A Nyugat technikai fejlődése szerencsésen találkozott a harmadik világ olcsó munkaerejével, energia- és nyersanyagkészletével. Sántha szerint ez vezetett a pazarló gazdálkodáshoz, a "hulladékkorszakhoz", a környezeti válság kiéleződéséhez.

Vannak, akik szerint a II. világháború után rögtön kibontakozott a tudományos-technikai forradalom. Úgy vélem, hogy erről csak az 1970-es évektől beszélhetünk. Az 1945-1973 közötti fejlődés sokkal inkább még a XIX.-XX. század fordulójának nagy komplex technikai-technológiai forradalmára alapozódott, annak az innovációs hullámnak

---

¹ (S.A.: Környezetgazdaságtan, Akadémiai Kiadó, 1993.)

a kifutása volt. E forradalom fő összetevői: belsőégésű motor, elektromos áram, a hírközlés, kép- és hangrögzítés forradalma, a vegyipar kialakulása, stb.

Ez az innovációs hullám nem tudott rendesen "kifutni" a század első felében, mert megzavarta a két világháború és az 1929-33-as világválság. A II. világháború után értek be a komplex technikai-technológiai forradalom gyümölcsei az automobilizmus tömegméretűvé szélesedésével, az új energiahordozók edényrendszerének kialakulásával, az infrastruktúra robbanásszerű fejlődésével. Egész kontinensek (Afrika, Ázsia, Latin-Amerika) kerültek be a nemzetközi munkamegosztás vérkeringésébe. A Nyugat adta a technikát, a tudást, a Dél adta az olcsó nyersanyagot, energiát. 1971-ben egy hordó olaj ára még nem érte el a másfél dollárt. (1990-ben már 36 dollár volt!)

A Dél finanszírozta tehát a fejlődést, a tömegtermelés kiteljesedését, a "használd és dobd el" korszakot. Csak 1973-ban az olajválság után kezdtek kialakulni a reális árarányok, azonban ennek vesztesei is a fejlődők lettek, hiszen a Nyugat sikeresen át- illetve visszahárította a nyersanyag- és energiaárrobbanás következményeit, lévén a feldolgozóipari termékek költségérzékenyek, míg a nyersanyagok piacérzékenyek.

Így nem alakulhattak ki hosszú távon a valóban igazságos ár- és jövedelemarányok. A nagy strukturális válság fő vesztese az ún. negyedik világ, vagyis a nyersanyagokkal sem rendelkező elmaradott országok.

Kifulladt az "zöld forradalom" is, melynek lényege a nyugati modell átültetése lett volna a harmadik világ mezőgazdaságába. Csakhogy ez energiaigényes modell, amely jól működött az olcsó inputok korszakában, ám csődöt mondott a drága energia és nyersanyag korszakában. A nyugati kormányok megtehették azt, hogy egyre növekvő állami támogatással fenntartsák hazájukban ezt a

pazarló modellt, a fejlődő országok viszont kénytelenek voltak rátérni az eladósodás útjára. Végző soron a nyersanyagokkal rendelkező fejlődők is rosszul jártak, mert egy-két nyersanyagoknak voltak csak bőségében. Chile és Zambia rézzel látja el a nyugati világ iparát, de minden egyebet, így a legjobban megdrágult olajat is kénytelen importálni. A nyersanyag- és energiaválság így a harmadik világban adósságválsággá konvertálódott.

A fejlődők a hitelek fölvétele előtt már sokszorosát fizették a Nyugatnak olcsó energia és nyersanyag formájában. 1973-ban megkezdődött a nagy strukturális válság, amely hamarosan kikényszerítette a világgazdasági korszakváltást. A gyárkémenes ipart felváltotta a fehérköpenyes ipar, a fő "termelőerő" a tudás, a kreativitás lett, vagyis a szürkeállomány, a brain. Ekkor bontakozott ki valójában a tudományos-technikai forradalom.

A brain, az információ ettől kezdve vált meghatározóvá. Azok az országok, régiók, amelyek kimaradtak ebből a grandiózus szerkezeti átalakulásból, menthetetlenül lecsúsztak, periférizálódtak. Ide tartozik a volt szovjet tömb, valamint az egész harmadik világ, néhány már említett kivétellel. A periférizálódást persze a megkapaszkodás görcsös igyekezete kísérte, amihez külső erőforrásokat is igénybe vettek, kibontakozott tehát a nemzetközi adósságválság.

A szerkezetváltásból kimaradók továbbra is nagy energia- és nyersanyagtartalmú, kevés tudás- és kreativitás tartalmú termékkel lépnek ki a világpiacra, vagyis egy teljesen gyarmati jellegű munkamegosztásba integrálódnak. Ezek a termékek persze folyamatosan leértékelődnek, ami cserearány-romláshoz vezet, és persze így újabb eladósodáshoz. Magyarország ma dupla annyi agrárterméket szállít ki ugyanannyi dollárbevételeért, mint 1980-ban. Lassan tehát rekonstruálódnak az 1973-as olajárrobbanás előtti arányok. Megint a fejlődő országok finanszírozzák a világgazdaság növekedését olcsó nyersanyaggal és munkaerővel. Valamint most már

évi 100-120 milliárd dollárnyi kamattörlesztéssel is. Ez annyit jelent, hogy jelentős mennyiségű nyersanyagot exportálnak nyugatra ingyen, hiszen ennek bevételéből fizetik a kamatokat. Termelnek, de nincs belőle jövedelmük. A Nyugat vagdossa a szelvényt, pedig az eredeti adósságot ár kamatostul visszakarta.

7. A magyar adósság kérdése

(avagy mese a tücsöknevezetről?)

**Magyarország adósságállománya a következőképpen alakult
1970-től kezdve.**

1970. december 31., a konvertibilis adósságállomány 542 millió dollár, a nem rubel elszámolású export 70 százaléka.

1975. december 31., 2 milliárd dollár az adósság.

1978. december 31., 6 milliárd dollár a nettó adósság.

1984. december 31., 7 milliárd dollár, vagyis hat év alatt alig nőtt.

1987. december 31., 14 milliárd dollár, vagyis három év alatt megduplázódott. A Grósz kormány "áldásos" tevékenységének eredménye.

1989. december 31., 20 milliárd dollár,

1992. december 31., 22 milliárd dollár.

Hozzá kell tenni ehhez, hogy 1974-79 között, tehát öt év alatt összesen 3,5 milliárd dollár új hitelt vettünk föl, a többi egyszerű kamatnövekmény. Ennek a 3,5 milliárd dollárnak a fő célja egyébként a fizetési mérleghiány finanszírozása volt, tehát nem beruházásokra ment el. Hozzá tenném, hogy nem is fogyasztási cikkekre. Főként a régebbi hitelek törlesztésének finanszírozására vettünk föl rövidebb

lejárható kedvezőtlenebb kamatozású új hiteleket. Látszólag igaz a tücsök mese, hogy az ország többet fogyasztott, mint amit megtermelt.

Valójában azonban ez így nem igaz. Ha összebb húztuk volna a nadrágszíjat akkor sem nagyon tudtunk volna jelentős exportáru alapot felszabadítani, hiszen ezt erősen behatárolta a hazai fogyasztási cikkek színvonala, minősége. Valószínűleg csak jelentős állami dotációkkal tudtuk volna fokozni az exportot, ami viszont az államháztartás fölborulását eredményezte volna. Másrészt visszafoghattuk volna a fogyasztási cikk importot, mint ahogy ezt meg is tettük 1979-84 között, azonban ez csupán rövid távú, gyorsan kimerülő tartalék lett volna: mint ez éppen az említett időszakban be is bizonyosodott.

Egyszóval a fogyasztás visszafogása lényegesen nem módosította volna az összképet, az adósságállomány 10-15 százalékát lehetett volna lefaragni. Az import jelentős része ugyanis nem fogyasztási cikk volt, hanem nyersanyag, energiahordozó, vagy korszerű technika. Ez utóbbi akkoriban áramlott be nagy tömegben a magyar mezőgazdaságba. A termelést szolgáló import visszafogása a hazai gazdasági teljesítményt érintette volna, tehát ez sem volt járható út. Le lehetett volna állítani a rendszer értelmetlen presztízsbetűzésait, akkor indult Bős-Nagymaros például.

Mint említettem, 1982-84-ben nem nőtt az adósságállomány, 1979-ben gazdaságpolitikai kurzusváltás következett be, csökkentek az árdotációk, valójában összebb húztuk a nadrágszíjat. 1982-84 között három éven át külkereskedelmi aktívumot sikerült kipréselni a gazdaságból.

Sajnos ezt az eredményt az akkori politika túlértékelte, nem értették, hogy rövid távú tartalékok mozgósításáról volt szó, tehát érdemlegesen nem változott a gazdaság teljesítőképessége. Ez a hurráoptimista hangulat vezetett el az MSZMP 1985 márciusi kongresszusának teljesen téves helyzetértékeléséhez és a gazdasági növekedés gyorsítására hozott határozatához.

Föl szeretném hívni a figyelmet az akkori és a mai körülmények közti párhuzamra! Most is sikerült két évig (1991-92) dinamikusan növelni az exportot, most is évről-évre jóslgatja a gazdaságpolitika az alagút végét, a fellendülés kezdetét. Valójában megint a rövid távon mozgósítható tartalékok (kényszerű!) aktivizálásáról van szó, nevezetesen a hazai fogyasztási piac drámai beszűküléséről. Való igaz, hogy 2,5 milliárd dolláros agrárexportot realizáltunk 1991-ben és 2 milliárd dollár fölöttit 1992-ben, de közben a belső élelmiszerpiac 30 százalékkal összezsugorodott!

1993-ban már látszik, hogy az exportdinamika kifulladt, a rövidtávú tartalékok kimerültek. Teljesen elhibázottnak tartom a növekedési ábrándokat is, hiszen Magyarország még nem hajtotta végre makroszerkezetének átalakítását, márpedig ez a gazdaság a jelenlegi szerkezetében nem dinamizálható. Exportáruiink 85-90 százaléka nyersanyag- és energiaigényes termék, ezt növelni volumenében értelmetlen, sőt, veszélyes, mert az energia- és nyersanyagimport, valamint a környezetszennyezés növekedését vonja maga után.

8. A feladat megoldhatatlan

Bogár László számításai szerint ha Magyarország az 1990-es években évi 5 százalékkal tudná növelni az exportot és csak egy százalékkal az importot, akkor 2005-ben a belföldön felhasználható GDP az 1975-ös évinek felelne meg. És hol vagyunk ettől az évi öt és egy százaléktól? Magyarországról az évezred utolsó évtizedében ellenszolgáltatás nélkül kiáralik 30 milliárd dollár, kamatfizetés és részlettörlesztés formájában. Ha ugyanennyi nem kiáramlana, hanem bejönne, az is kevés lenne a megoldandó feladatokhoz.

Mik ezek a feladatok? **Először:** a gazdasági szerkezetváltás végrehajtása, vagyis a gyárkéményes ipar leépítése és helyébe a fehérköpenyes ipar felépítése. A konzervatív energia- és nyersanyagfaló nehézipari ágazatok karcsúsítása, részben felszámolása, illetve ezzel párhuzamosan a csúcs- és húzóágazatok kiépítése.

Másodszor: az infrastruktúra modernizálása. Nem is kell ragozni.

Harmadszor: a szociális háló szorosra szövése, jelentős tömegek lecsúszásának megállítása, a nyomorszínten élők helyzetének javítása, a politikai stabilitás biztosítása, a demokrácia mechanizmusainak, intézményrendszerének kiépítése.

Negyedszer: az infláció megfékezése.

Ötödször: a költségvetés finanszírozhatóságának biztosítása, a fő egyensúlyi arányok fenntartása, helyreállítása. Vagyis az eladósodás megállítása végső soron.

Hatodszor: pedig törleszteni kell adósságainkat. Úgy gondolom, hogy ekkora teher cipelése mellett ezek a feladatok nem megoldhatók. Ábránd abban reménykedni, hogy ebből az alagútból külső segítség nélkül ki lehet jutni.

Nem említettem még az agrárágazat elkerülhetetlen szanálását, amely szintén százmilliárdos nagyságrendű feladat. 1990 körül még lehetett volna stabilizálni az élelmiszergazdaságot, ma már a teljes összeomlás elkerülése sokkal többbe, nagyságrendekkel többbe fog kerülni.

Újra hangsúlyozom, hogy a magyar kormány nem kérheti hivatalosan az adósságok elengedését, vagy akár az adósságszolgálat átütemezését. Azonban az átütemezésről ne felejtsük el, hogy nem hivatalosan már megvalósul, amikor új hiteleket veszünk föl a régiiek törlesztésének biztosítására, vagyis a fizetési mérleg egyensúlyának fenntartására. Magyarország tehát már másfél évtizede folyamatosan átütemezi adósságszolgálatát, legfeljebb nem nevezzük néven a gyermeket.

Tartozásunk döntő része kamatnövekmény, vagyis szó sincs arról, hogy 22 milliárd dollárt fölvevünk és elköltöttünk. Pénzügytechnikai

szempontból ez fedezetlen hitelpénz kibocsátás. Teljes visszafizetése rövid időhatáron belül a hitelt nyújtó országokba egyszerűen csak inflációs hatást váltana ki, legfeljebb a nagyságrend olyan, hogy ezt a világgazdaság nem igen érezné meg.

Elengedése viszont mozgásba hozná a magyar gazdaságot, piacot biztosítva a nyugati országok számára.

9. Az erkölcsi oldal

Magyarországot a Nyugat már cserben hagyta néhányszor. Először 1241-ben, a tatárjárás idején, majd a törökkel szembeni élet-halál harcban, XIV. Lajos csak ígéretet Rákóczinak. 1848-ban megint magunkra maradtunk. 1920-ban megkaptuk Trianont, amikor az összes világháborús vesztes közül a legkevésbé vétkes Magyarországot sújtják a legkeményebben. Majd ugyanez ismétlődik 1947-ben a párizsi békeszerződés aláírásakor. 1956-ban a Nyugat Szuezzel van elfoglalva: miközben a rádióállomások fölkelésre buzdítanak, nagyon jól tudják, hogy segíteni nem fognak.

A Kádár-rezsimnek és a többi "lágerbeli" korrump rezsimnek adott hitelek ezen rendszerek létét hosszabbították meg csupán.

1989-ben Magyarország döntő szerepet vállalt a szovjet tömb belülről történő szétzúzásában, a saját példájával és a kelet-német menekülők átengedésével. A Nyugat puskalövés nélkül megnyerte a III. világháborút, ám cserében csak leereszkedő vállveregetést kaptunk.

Miközben görcsösen erőlködünk, hogy fizetőképességünk megőrzése végett fokozzuk exportunkat, éppen az általunk exportált áruk elé állítanak mesterséges, mondvacsinált akadályokat. Félreértés ne essék! Nem akarok Nyugat-ellenes hangulatot kelteni. Csupán arra hívom föl a figyelmet, hogy az egységes, civilizált Európa megteremtése az Elbától nyugatra megkövetel egy gyökeres szemléletváltást.